

FORSLAG TIL FREDNING: PRÆSTESØ, LAANSHØJ OG DEL AF SØNDERSØ

Januar 2019



**FURESØ
KOMMUNE**

Danmarks
Naturfredningsforening



FORSLAG TIL FREDNING: PRÆSTESØ, LAANSHØJ OG DEL AF SØNDERSØ	1
--	----------

FORSLAG TIL FREDNING	3
-----------------------------	----------

1. Baggrunden for forslaget og beskrivelse af fredningsområdet	3
---	----------

2. Fredningsområdet og delområder	4
--	----------

3. Forslag til fredningsbestemmelser	8
---	----------

4. Lodsejerfortegnelse	11
-------------------------------	-----------

Bilag 1 Areal- og lodsejerliste

Bilag 2 Budgetoverslag

Bilag 3 Miljøstyrelsens bemærkninger til budgetoverslag

Bilag 4 Miljøscreening

Kortbilag 1 Fredningskort i 1:5000 og oversigtskort i 1:30.000

FORSLAG TIL FREDNING

Med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 1 stk. 3 anmoder Furesø Kommune og Danmarks Naturfredningsforening herved Fredningsnævnet for København om at rejse fredningssag for Præstesø, Laanshøj og del af Søndersø i Furesø Kommune.

1. Baggrunden for forslaget og beskrivelse af fredningsområdet

Formålet med denne fredning er at sikre udviklingen og forvaltningen af områdets natur og biodiversitet, at sikre en økologisk forbindelseslinje og at fremtidssikre et bynært rekreativt naturområde mod udbygning. Fredningen vil også sikre en varig naturbeskyttelse ved eventuelt salg af statens arealer.

Fredningsarealet udgør 140,47 ha. Der henvises til vedhæftede kortbilag mv. Endvidere henvises til lodsejerlisten, bilag 1, hvoraf det fremgår at Furesø Kommune ejer 75,17 ha, HOFOR ejer 4,90 ha, som hører under Søndersø Vandværk, 8,72 ha er ejet af Naturstyrelsen og 51,68 ha er i privat eje. Heraf er 44,93 ha ejet af Calum A/S, der står for byudviklingen i Laanshøj-bebyggelsen. Det resterende område er ejet af en privat lodsejer og en grundejerforening.

66 ha af området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 6. maj 2009 om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune. Af fredningskendelsen fremgår, at det er fredningens formål at bevare og forbedre leve-

mulighederne for plante og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

Området er omfattet af en plejeplan, udarbejdet i 2010 og revideret i 2015. Den reviderede plan er gældende til 2025.

Med dette fredningsforslag revideres og udvides den eksisterende fredning med ca. 75 ha. De nye områder omfatter primært beskyttede naturområder som overdrev, sø, eng, mose, samt skovarealer, og indeholder levesteder for sjældne arter som markfirben, rørhøg, dværgblåfugl og violetrandet ildfugl.

Det foreslåede område ligger i direkte forbindelse med den store slette og de øvrige naturområder på Flyvestation Værløse. En fredning vil således være med til at sikre den fortsatte sammenhæng for naturen i området.



Præstesø i forgrunden med Søndersø og skovkrans bagved.

Den udvidede fredning omfatter en større del af Søndersø inkl. de uforstyrrede sump- og skovområder langs søens sydlige bred, nord for Søndersø Vandværk. Området er vigtigt som yngle- og rasteområde for en række fuglearter, herunder rørhøg og rørdrum, der fast yngler i området. Ufremkommeligheden og søens tidligere status som drikkevandsreservoir har medvirket til, at området i mange år har været friholdt for færdsel, og det er således et unikt, uforstyrret naturområde, som med fredningen kan sikres fremadrettet.

Søndersø er ejet af Furesø Kommune, og kommunen har vedtaget et regelsæt, som fastlægger anvendelsen af søen. Søen er inddelt i to zoner – en aktiv zone i søens østlige del, hvor det er tilladt at fiske fra båd, at svømme og færdes hele året, samt en stillezone i søens vestlige del, hvor den eneste tilladte aktivitet er fiskeri fra båd, der kun må foregå en del af året af hensyn til fuglelivet. Det er ikke tilladt at ro i kano eller kajak på søen. Den nye fredningsgrænse er lagt, således at hele stillezonen er omfattet af fredningen, og fredningen vil derfor medvirke til at sikre en fortsat uforstyrret søflade til gavn for de mange arter af fugle, som raster, yngler og søger føde i og ved søen.

En del af fredningsområdet ligger indenfor Lokalplan 122 for Laanshøj, og omfatter dele af lokalplanområdets friarealer, som ikke berøres af den igangværende byudvikling. Fredningen vil således være med til at sikre, at friarealerne rundt om de planlagte bebyggelser vil fortsætte med at være grønne, åbne for rekreativ benyttelse og egnede som levesteder for dyr og planter. Det er således også intentionen med fredningen at forhindre yderligere boligbyggeri i området.

Skræntarealerne imellem Laanshøj og flyvestationens slette er udlagt som levested for markfirben. Skrænterne er ejet af Naturstyrelsen, som plejer området med afgræsning. Udvidelsen af fredningen med arealerne syd for Laanshøj medvirker til at sikre levesteder for markfirben og danne grundlag for at udvikle og forbedre sammenhængen med andre kendte levesteder for arten i området.

Den udvidede fredning har således samme formål som den eksisterende, dvs. at bevare og forbedre

levemulighederne for plante- og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.



2. Fredningsområdet og delområder

Fredningsområdet omfatter fire særskilte områder, som hver udgør et landskabeligt, sammenhængende hele, og som er afgrænset af stier, veje eller dyrehegn.

1. Præstesø med omliggende eng- og overdrevsarealer
2. Søndersø med bredarealer og skovbræmme
3. Græsningsarealer syd for Præstesø og Søndersø med Hjortøgaard.
4. Skrænt- og naturarealer ved Laanshøj

Landskabsbeskrivelser

1. Præstesø med omliggende eng- og overdrevsarealer

Præstesø er et tidligere afvandet sø/moseområde, der ved naturgenopretning har fået hævet vandstanden og nu fremstår som en lavvandet sø. Området indeholder lavtliggende mose- og engarealer, pilekrat og tørvegrave. Mod vest hæver terrænet sig, og her ligger en tidligere råstofgrav, der nu er beskyttet som overdrev. Arealerne omkring Præstesø henligger som afgræssede, lysåbne arealer. Der findes artsrige kær, mere kulturprægede enge og tørre overdrev. Der er en varieret flora med flere ualmindelige arter.

2. Søndersø med bredarealer og skovbræmme

Søndersø er en relativt lavvandet sø, der indtil for få år siden var forbeholdt indvinding af overfladevand, og derfor underlagt restriktioner for brugen af søen. Bredarealerne består af rørsump, sumpskov med el og ask, pilekrat og relativt stejle skrænter både mod nord og mod syd. Ved den sydlige bred dækker et sumpskovsområde med holme af løvbevoksede øer et område på 10-12 ha. Området har ikke været offentligt tilgængeligt i mange år og er et unikt, uforstyrret naturområde.

Langs Søndersøs nordvestlige bred har der tidligere været en række fine løv-enge med mange ualmindelige arter som liden frøstjerne, foldfrø og skovkløver.

3. Græsningsarealer syd for Præstesø og Søndersø med Hjortøgaard

Området er en mosaik af mindre mosearealer, småvandhuller, overdrevsarealer i varierende grader af tilgroning og skovlignende bevoksninger. Området bærer præg af de militære aktiviteter gennem tiden med flere skrænt- og voldanlæg, bygningsværker og felthangarer. I områdets nordvestlige ende ligger en bronzealderhøj, Eningshøj, som har været delvist ødelagt, men er blevet restaureret. Området afgræsses med får og kreaturer. Der har tidligere været store bestande af bjørneklo, som nu er under kontrol.

Området har navn efter gården Hjortøgaard, som lå centralt i området. Gården blev opført i midten af 1800-tallet, og var barndomshjem for forfatteren Knud Hjortø. Stuehuset brændte i 2011, og de resterende

længer blev revet ned efterfølgende. I dag har foreningen, Hjortøgaard Naturstøttepunkt, til huse i området, hvor de afholder aktiviteter og arrangementer med naturformidling som omdrejningspunkt.

4. Skrænt- og naturarealer ved Laanshøj

Området syd for bebyggelsen Laanshøj består af et skræntanlæg med felthangarer som dybe indhak, der har været brugt som flyverskjul. Skrænten er sydvendt, hvilket giver gode levebetingelser for arter, som er knyttet til tørre, sandede overdrev, f.eks. markfirben. Længere mod øst består området af en blanding af moser, vandhuller og træ- og buskbevoksede overdrevsarealer.



En del af området er byzoneareal omfattet af Lokalplan 122 for Laanshøj og er udlagt som grønne friarealer. Den resterende del af område 4 er omfattet af Landsplandirektiv om afgrænsning og ramme for anvendelse af den grønne kile gennem Flyvestation Værløse. Området bør sikres som spredningskorridor for markfirben, da der er et stort potentiale for at udvide arealet af overdrev.

Planter og dyr

Den store variation i levesteder giver livsgrundlag for mange almindelige og en del ualmindelige arter af både planter og dyr.

Planter

På de fugtige enge rundt om Præstesø vokser blågrå siv, kær-fnokurt og elfenben-padderok. I grøften mellem Præstesø og Søndersø vokser en bestand af den kødædende blærerod. På engene langs med

Søndersø vokser hjertegræs, vild hør, kornet stenbræk og hirsestar.

Krybdyr og padder

Markfirben (bilag IV-art) har et veletableret levested langs de tørre skrænter ved fredningsområdets nordvestlige kant mod Kr. Værløse erhvervsområde. Her findes en gammel, retableret grusgrav med overdrevsflora og mange gemmesteder. Der er også observeret markfirben på skrænten syd for Laanshøj, men det er usikkert om der stadig findes en bestand her. Skov-firben findes også flere steder inden for fredningen, ligesom snog og stålorm er observeret, primært langs med Søndersø. Stor vandsalamander (bilag IV-art) er observeret i vandhullet ved Hjortøgaard, og flere arter af frøer, bl.a. spidssnudet frø (bilag IV-art) yngler i den gamle pumpesø mellem Søndersø og Præstesø.



Markfirben

Insekter

Sommerfuglearterne dværg-blåfugl, violetterandet ildfugl, lille ildfugl, det hvide W, og en række mere almindelige dagsommerfuglearter lever inden for området.

Pattedyr

Der er mindst én grævlingefamilie i området mellem Søndersø og Hjortøgaard, hvor skrænterne, de gamle løbegrave og feltskjul giver mange muligheder for at grave gange og huler. Her findes også flagermus (bilag IV), ræve, harer, husmår og rådyr.

Fugle

Der er registreret mere end 200 arter af fugle i området omkring Præstesø og Søndersø igennem de

sidste 30 år. Flere ualmindelige, rødlistede fugle yngler i området, f.eks. rørdrum og rørhøg. Herudover yngler lille flagspætte og sorthalset lappedykker.

Området er et yndet stop for trækfugle, hvor trækkende flokke af gæs, rovfugle, traner og duer kan observeres forår og efterår. Der er observeret 18 forskellige arter af rovfugle i området, inkl. havørn og vandrefalk.

I området yngler også grågås, gråstrubet lappedykker, toppet lappedykker, krikand, taffeland, troldand, vibe, vandrikse, gøg, skovhornugle, natugle, nattergal, sjagger og skægmejse.

Området fungerer som overnatningsplads for kragefugle med årlige tællinger på 10-15.000 fugle. Også store samles i store flokke under forårstrækket.

Offentlighedens adgang

Der er offentlig adgang til størstedelen af området med mange stier i varierende beskaffenhed. Der er stiforbindelse til boligområderne både nord for Søndersø og til Laanshøj. Langs med og rundt om Søndersø er anlagt brede grusstier, hvor det er muligt for alle at færdes hele året. Der findes en del naturstier, som vedligeholdes med et par årlige slåninger, og endelig er der et utal af trampespor, som kun vedligeholdes ved den færdsel, som foregår.

Enkelte af græsningsfoldene samt de privatejede områder er lukket for adgang, men i de fleste folde er opsat låger eller stenter.

Der findes to fugletårne inden for området, ét ved Præstesø og ét ved Søndersø.

Naturpleje

En stor del af det fredede område bliver plejet med græssende får og kreaturer. Kæmpe-bjørneklo var tidligere et stort problem i området, men med god hjælp fra de græssende dyr er der ved at være kontrol over bestandene.

Vest for Søndersø går en lille flok Ungarske Grå Okser hele året, som med deres store horn giver forestillinger om de dyr, som færdedes i området efter

sidste istid, som formede landskabet til det, vi ser i dag.



To frivillige naturplejeforeninger – Koklapperne og Laanshøj Naturplejeforening – står for naturpleje med græssende dyr i to områder af fredningen. Derudover står et frivilligt høslætlaug for at slå de fine enge inden for vandværkets okkerbassinområde. Nogle år er høslættet afholdt som et gratis kursus i leslåning med støtte fra Furesø Kommune. Et frivilligt naturplejeinitiativ arbejder på med høslæt at genskabe et område ved Sønderøss nordvestlige bred som løv-eng.

Furesø Kommunes eget dyrehold med får og kreaturer har til huse i området omkring Hjortøgaard og Præstesø.

Gældende planforhold

Fredningsområdet er omfattet af kilebestemmelser, enten for indre grøn kile eller ydre grøn kile, undtagen en lille del omkring Laanshøj, der ligger i byzone.

Området syd for Laanshøj er tillige omfattet af Landsplandirektiv om afgrænsning og ramme for anvendelse af den grønne kile gennem Flyvestation Værløse, som indeholder en række bestemmelser, f.eks. om hvilke typer af aktiviteter, der kan tillades. Det samme område var omfattet af Fredningsnævnet for Københavns kendelse af 12. september 2008 om fredning af Flyvestation Værløse. Naturklagenævnet ophævede afgørelsen den 23. juni 2009 med henvisning til, at området var tilstrækkeligt beskyttet gennem landsplandirektivet og de almindelige bestemmelser i naturbeskyttelsesloven.

I Kommuneplan 2017 for Furesø Kommune er størstedelen af det fredede område udlagt til værdifuldt landskab, heraf er en del af området også udpeget som større sammenhængende landskab i forlængelse af sletten og moserne på flyvestationen. KP 17 udpeger også et naturnetværk, som omfatter størstedelen af fredningsområdet, og udgøres af områder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser. Dele af fredningsområdet er udpeget som kulturarvsarealer, og områder med kulturhistoriske værdier.

Tre lokalplaner omfatter arealer indenfor det foreslåede område, Lokalplan 131 for Sønderø Vandværk, lokalplan 112 for et eksisterende boligområde ved Laanshøj og lokalplan 122 for et nyt boligområde ved Laanshøj.

Kulturhistorie

Der er en del synlige kulturhistoriske spor fra tiden som militær flyvestation. I skrænten syd for Laanshøj ligger en række felthangarer fra lejrens tyske tid, som har været i brug som interimistiske flyverskjul. De er bygget til énmotorede jagermaskiner, men de er ikke så velbevarede som lignende anlæg andre steder i landet.

I området omkring Hjortøgård ligger en kampestensruin fra krigens tid, som oprindeligt blev opført som officersmesse. Senere har den været brugt i træningsøjemed til nærkamptræning, og den er i fremadskridende forfald.



Der findes derudover en lang række mere eller mindre synlige voldanlæg, felthangarer, løbegrave, bunkers, småbygninger mv., som har forbindelse til områdets brug som militært anlæg. Hele Flyvestationen er med sine bygninger og anlæg udpeget som værdifuldt kulturmiljø.

Eksisterende fredning

66 ha af området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 6. maj 2009 om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune. Af fredningskendelsen fremgår, at det er fredningens formål at bevare og forbedre levestmulighederne for plante og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

International naturbeskyttelse

Der er ikke udpeget Natura 2000-områder inden for det fredede område. Området er levested for adskillige arter optaget på bilag IV til habitatdirektivet, herunder markfirben, spidssnudet frø og flere arter af flagermus.

3. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Stk. 1 Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre områdets naturværdier, herunder levestmulighederne for plante- og dyreliv,
- at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter
- at sikre og forbedre offentlighedens adgang
- at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter
- at medvirke til at sikre Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturen.

§ 2 Fredningsområdet

Stk. 1 Fredningen afgrænses som vist på kortbilaget. Arealet er på 140,7 ha.

§ 3 Tilstandsændringer

Stk. 1 Medmindre det er tilladt nedenfor, må der ikke

1. foretages terrænændringer
2. opføres bygninger eller tekniske anlæg
3. opgraves vilde planter
4. deponeres affald
5. gødskes, sprøjtes eller kalkes
6. tilskudsføres, medmindre det tillades i en plejeplan
7. opsættes skilte uden tilsynsmyndighedens godkendelse.
8. tilplantes med flerårige, udsigtshæmmende afgrøder, herunder f.eks. juletræer og energipil.

Stk. 2 Eventuel genplantning skal ske med løvtræer og buske, der er naturligt forekommende på egnen.

Stk. 3 Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver.

Stk. 4 Ændring af eksisterende stier eller anlæg af nye stier kan fastlægges i en plejeplan.

Stk. 5 Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f. eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Stk. 6 Fredningen er ikke til hinder for etablering af læ- og foderhuse til græsningsdyrene efter plejemyndighedens godkendelse.

Stk. 8 Eksisterende bålplads på brandtomten efter Hjortøgård kan benyttes til Naturskoleformål eller til spejderformål.

Stk. 9 Nålebeplantning på matr. nr. 13b og 13i Kr. Værløse skal afdrives ved hugstmodenhed. Der må ikke ske gentilplantning.

§ 4 Bestemmelser for Laanshøj

Stk. 1 Indenfor områder, der er omfattet af Lokalplan 122 for Laanshøj, gælder lokalplanens bestemmelser. Fredningen er ikke til hinder for lokalplanens realisering.

Stk. 2 Fredningen er ikke til hinder for, at vejtilslutningen fra Laanshøj Alle til Sandet (matr. nr. 89a Kr. Værløse) kan ombygges af hensyn til trafikafviklingen i området.

§ 5 Arealer tilhørende Søndersø Vandværk

Stk. 1 Indenfor områder, der er omfattet af lokalplan 131 for Søndersø Vandværk, gælder lokalplanens bestemmelser.

Stk. 2 Fredningen er ikke til hinder for, at vandindvinding kan ske som hidtil. Fredningen er ej heller til hinder for, at der kan opføres tekniske installationer, brønde mv., som er nødvendige for driften af Søndersø Vandværk. De eksisterende, tekniske anlæg kan benyttes som hidtil.

Stk. 3 Ved opførelse af de til driften nødvendige tekniske installationer skal der benyttes materialer, der falder naturligt ind i omgivelserne.

§ 6 Bestemmelser for vestlige del af Søndersø

Stk. 1 For Søndersø gælder de til enhver tid af Furesø Kommune vedtagne ordensbestemmelser for søen. Den del af søen, som er omfattet af fredningen, skal, uanset ordensbestemmelserne, fortsat fastholdes som en stillezone.

Stk. 2 Kano- og kajaksejls er ikke tilladt inden for fredningen.

§ 7 Offentlighedens adgang

Stk. 1 Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love.

Stk. 2 Området skal således holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden. Dette omfatter også arealer, som er hegnede af hensyn til græssende dyr. Offentligheden har dog ikke adgang til de dele af Matr.nr. 13b, 13c og 13i Kr. Værløse By, der er hegnede af hensyn til græssende dyr.

Stk. 3 Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

§ 8 Naturpleje

Stk. 1 Furesø Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for Miljø- og Fødevareministeriets arealer.

Stk. 2 Plejemyndighederne skal udarbejde en plejeplan i overensstemmelse med fredningens formål. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de følgende for højst 10 år ad gangen.

Stk. 3 Plejeplanen kan indeholde bestemmelser om tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der skønnes egnet til at forbedre forholdene for dyre- og plantelivet eller findes hensigtsmæssige for at opretholde eller forbedre de landskabelige eller kulturhistoriske værdier.

Stk. 4 Træplantning, træfældning, buskrydning, hegning, jordbearbejdning, tilsåning, afbrænding og nyplantning kan kun ske med tilladelse fra plejemyndigheden i henhold til en plejeplan.

Stk. 5 Plejemyndighederne gennemfører pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016.

Stk. 6 Forslag til plejeplan skal sendes til grundejerne, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet, der skal have lejlighed til at udtale sig, inden plejeplanen vedtages.

§ 9 Ophævelse af eksisterende fredning

Stk. 1 Fredningen af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø kommune fra 2009 ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

§ 10 Dispensation

Stk. 1 Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

4. Lodsejerliste

Ejer	Adresse	Matr. nr. (hele eller del af)	Areal
Furesø Kommune	Stiager 2, 3500 Værløse	3a, 1k, 7000a og 7000b Søndersø, Værløse 25ac, 13am og 7000o Kr. Værløse By, Værløse 7000h Jonstrup Vang, Værløse	75,17 ha
Naturstyrelsen Østsjælland	Syvestjernen, Fægyden 2, 3500 Værløse	8, 9a, 9d, 10a, 10b, 10m og 11a Kr. Værløse By, Værløse	8,72 ha
HOFOR Vand København A/S	Ørestad Boulevard 35, 2300 København S	1a Søndersø, Værløse	4,90 ha
Calum A/S	Strandvejen 3 9000 Aalborg	1g Søndersø, Værløse 4r, 10i, 10k, 10h, 12a, 12b, 12e, 12f, 89a og 89b Kr. Værløse By, Værløse	44,93 ha
Thomas Mollerup Skov	Lundsdal Kr. Værløsevej 107 3500 Værløse	13b, 13c og 13i Kr. Værløse By, Værløse	6,18 ha
Grundejerforeningen Parcelhusene	Lejrvej 181 3500 Værløse	10l Kirke Værløse By	0,57 ha



Revideret forslag til fredning af Præstesø,
Laanshøj og del af Søndersø